

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานตามบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง” ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน สำคัญ ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ตอนที่ 2 การปฏิบัติงานตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติงานตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

จากการวิจัย ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง จำนวน 8 คน และพนักงานเทศบาลสามัญ สังกัดเทศบาลตำบลกะเปอร์ จังหวัดระนอง จำนวน 1 คน รายละเอียด ดังนี้

1. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง จำนวน 8 คน เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 30-60 ปี ประกอบอาชีพแม่บ้าน ค้าขายและกิจการส่วนตัว การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับอนุปริญญา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับประถมศึกษา มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง และอาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 10 ปี มีประสบการณ์ปฏิบัติงานในตำแหน่งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี

ตารางที่ 1 สรุปข้อมูลทั่วไปของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาล
ตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ที่	ชื่อ-สกุล	อายุ	อาชีพ	การศึกษา	ประสบการณ์ปฏิบัติงาน
					อสม. อดีต-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2556)
1	นางคณินิจ คุ่มภัย	44	ค้าขาย	ม.ปลาย	พ.ศ. 2548-ปัจจุบัน รวม 8 ปี
2	นางประไพ ไยทอง	59	แม่บ้าน	ประถมศึกษา	พ.ศ. 2539-ปัจจุบัน รวม 17 ปี
3	นางอ้อย มีสุข	61	ค้าขาย	ประถมศึกษา	พ.ศ. 2548-ปัจจุบัน รวม 8 ปี
4	นางกนกวรรณ ช่วยชนะ	41	กิจการ ส่วนตัว	ม.ต้น	พ.ศ. 2550-ปัจจุบัน รวม 6 ปี
5	นางวัลภา ดีเอง	37	ค้าขาย	อนุปริญญา	พ.ศ. 2548-ปัจจุบัน รวม 8 ปี
6	นางสาวมณฑุทัย วงษาเทียม	32	ค้าขาย	ม.ปลาย	พ.ศ. 2550-ปัจจุบัน รวม 6 ปี
7	นางเอราวรรณ มณีนวล	38	ค้าขาย	ม.ปลาย	พ.ศ. 2548-ปัจจุบัน รวม 8 ปี
8	นางศศิประภา หาบุญ	37	กิจการ ส่วนตัว	ม.ปลาย	พ.ศ. 2548-ปัจจุบัน รวม 8 ปี

2. พนักงานเทศบาลสามัญ รับผิดชอบงานด้านสาธารณสุข ปฏิบัติงานด้านงาน
สาธารณสุขมูลฐานในพื้นที่เทศบาลตำบลกะเปอร์

ตอนที่ 2 การปฏิบัติงานตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

จากการวิจัย การปฏิบัติงานตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และถามตามประเด็นการวิจัย การปฏิบัติงานตามบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง โดยผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ณ ที่บ้านหรือที่ทำงาน ของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ให้การต้อนรับ และเต็มใจ ให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี เริ่มจากผู้วิจัยเล่าถึงที่มา ปัญหาของการวิจัยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ฟัง และจากการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่ามี ประเด็น 5 ประเด็น ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ดังนี้

ประเด็นที่ 1 วิธีการและเหตุผลในการเข้ามาปฏิบัติงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน/ชุมชน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

ประเด็นที่ 2 เหตุผลในการตัดสินใจเข้ามาปฏิบัติงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

ประเด็นที่ 3 ขั้นตอนการคัดเลือกผู้ที่เข้ามาปฏิบัติงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

ประเด็นที่ 4 การปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขมูลฐาน ตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

ประเด็นที่ 5 การสนับสนุนงานสาธารณสุขมูลฐานของเทศบาลตำบลกะเปอร์ ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 โดยมีรายละเอียดแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 วิธีการและเหตุผลในการเข้ามาปฏิบัติงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน/ชุมชน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่ามีวิธีการเข้ามาปฏิบัติงานในตำแหน่งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) สรุปได้ 3 วิธี คือ

1. แจ้งความประสงค์เข้ามาสมัครเข้ามาด้วยตนเอง
2. เข้ามาสมัครโดยการแนะนำ ชักชวน ของเพื่อน หรือญาติที่ปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มาก่อนแล้ว และ

3. จากการคัดเลือกของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ (เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลกะเปอร์) โดยมีรายละเอียด โดยจะพิจารณาจากการมีส่วนร่วมของการทำงานในชุมชน การให้ความร่วมมือ

และการร่วมทำกิจกรรมด้านสาธารณสุขกับเจ้าหน้าที่ เช่น ช่วยเหลือพาคนเจ็บป่วยมารับบริการ ที่สถานบริการ อยู่บ่อยครั้ง เป็นที่รู้จักของคนในชุมชน รวมทั้งคนในชุมชนให้ความเชื่อถือ และ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) บางคนมีประสบการณ์จากการเป็น ผู้สื่อข่าว สาธารณสุข (พสส.) จึงมีผลสืบเนื่องให้เจ้าหน้าที่เรียกตัวเข้ามาสมัครเพื่อปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

“อยากรู้การดูแลสุขภาพของตนเองและคนในครอบครัว จึงสมัครเข้ามาเป็น อสม.”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2556)

“อยู่ที่บ้านอย่างเดียว อยากมีเพื่อน อีกกลุ่มอีกสังคมหนึ่ง อยากมีส่วนร่วมช่วยเหลือ คนอื่น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556)

“เข้ามาสมัครรับการคัดเลือกเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โดยการแนะนำ ชักชวนจากพี่สะใภ้ทั้ง 2 คน ซึ่งเป็น อสม.” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 8 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 24 มีนาคม 2556)

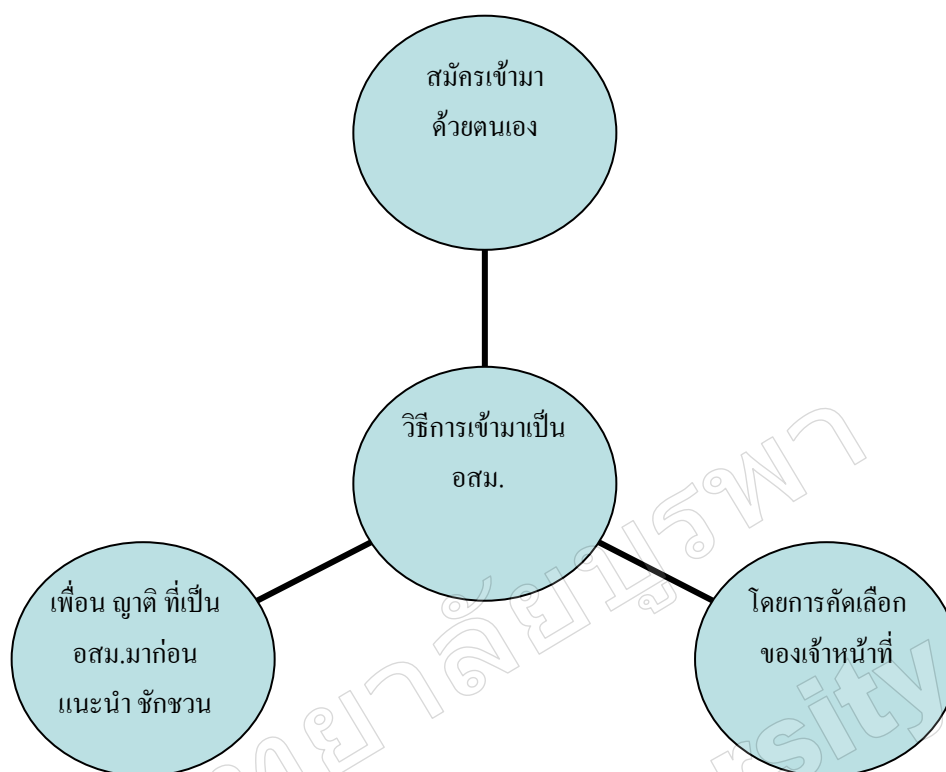
“ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ชักชวนเข้ามาสมัคร” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 6 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 16 มีนาคม 2556)

“เมื่อก่อนเคยทำหน้าที่เป็น พสส. เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลกะเปอร์ จึงเรียกให้ไปสมัคร เป็น อสม.” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 7 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2556)

“เจ้าหน้าที่ตามให้ไปสมัคร โดยเจ้าหน้าที่เสนอชื่อให้เรียบร้อยแล้ว” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 16 มีนาคม 2556)

“ใช้วิธีพิจารณาดูหน่วยก้านคนไหน ที่คนแถวนั้นให้ความนับถือ มีศักยภาพ ที่ชาวบ้านในหมู่บ้าน/ชุมชนเชื่อถือ มาสถานีอนามัยบ่อย ๆ หรือพาคนป่วย คนนั้น คนนี้มาหาหมอ ในการลงพื้นที่ทำงานในหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ก็จะรู้ว่าคนไหนมีความเต็มใจที่จะทำงาน มีศักยภาพ และเป็นที่ยอมรับนับถือของคนในหมู่บ้าน/ชุมชน ก็สอบถามความสมัครใจ และแต่งตั้งเขา และ แจ้งในที่ประชุมหมู่บ้านทราบในการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2556)

ซึ่งสรุปได้ ตามรูปภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 สรุปวิธีการเข้ามาปฏิบัติงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน/ ชุมชน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

ประเด็นที่ 2 เหตุผลในการตัดสินใจเข้ามาปฏิบัติงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า เหตุผลในการตัดสินใจเข้ามาปฏิบัติงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง สามารถสรุปได้ 4 ข้อ รายละเอียด ดังนี้

1. อยากมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและช่วยเหลือคนในชุมชน
2. มีสวัสดิการช่วยเหลือตนเองและครอบครัวถึงครอบครัว
3. อยากมีความรู้และดูแลสุขภาพของตนเองและคนในครอบครัว
4. เคยมีประสบการณ์ทำงานด้านงานสาธารณสุขมูลฐานมาก่อน

“พ็อยู่แต่บ้านอย่างเดียวก็อยากจะมีเพื่อน ก็จะได้ช่วยเขาทำกิจกรรมในชุมชนของเราบ้าง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2556)

“เห็นว่ามีส่วนสวัสดิการช่วยเหลือการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยและดูแลครอบครัวถึงครอบครัวของเราด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 8 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2556)

“เริ่มต้นเพื่ออยากมีความรู้และดูแลสุขภาพของตนเองและคนในครอบครัว”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2556)

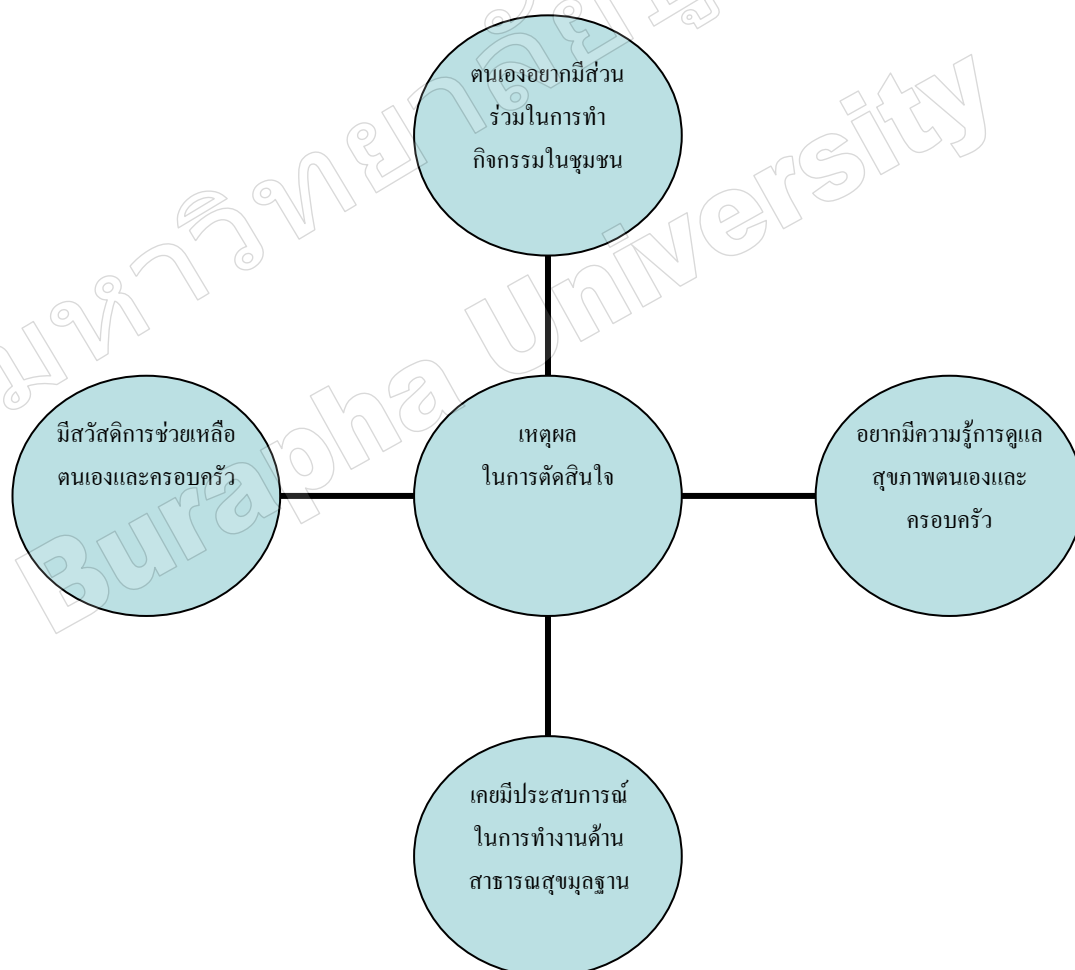
“บ้านเรามีลูกเล็ก และคนแก่ด้วยก็อยากมีความรู้การดูแลสุขภาพ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5

(นามสมมติ), สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556)

“พี่เคยเป็น ผสส. มาก่อนทำตั้งแต่ตอนเรียนหนังสือแล้วก็ลาออกพอมอนิด

เขาตามให้มาเป็น อสม. ก็เลยตัดสินใจกลับมาทำอีก” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 7 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2556)

ซึ่งสรุปเหตุผลในการตัดสินใจเข้ามาปฏิบัติงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 3 เหตุผลในการตัดสินใจเข้ามาปฏิบัติงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

ประเด็นที่ 3 ขั้นตอนการคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามาปฏิบัติงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามาเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ โดยพิจารณาจากศักยภาพของบุคคลนั้น เช่น ชาวบ้านในหมู่บ้าน/ชุมชนเชื้อเพลิง มาติดต่อประสานงานที่สถานีอนามัยบ่อย ๆ หรือพาคนป่วย มาหาหมอ มีส่วนร่วมในการลงพื้นที่ทำงานในหมู่บ้าน ของเจ้าหน้าที่ด้วยความเต็มใจ เต็มที่ในการทำงาน และเป็นที่ยอมรับนับถือของคนในหมู่บ้าน/ชุมชน

“เมื่อก่อน ถามว่าการคัดเลือก อสม. เป็นไปตามระบบระเบียบหรือไม่ คงยาก เพราะต้องมีการเสนอชื่อในที่ประชุมหมู่บ้าน/ชุมชน ต้องได้รับความเห็นชอบจากชุมชน ขั้นตอนเยอะ ยุ่งยาก เจ้าหน้าที่เลยใช้วิธีพิจารณาเองดูหน่วยก้านคนไหน ที่คนแถวนั้นให้ความนับถือ มีศักยภาพที่ชาวบ้านในหมู่บ้าน/ชุมชนเชื้อเพลิง มาสถานีอนามัยบ่อย ๆ หรือพาคนป่วย คนนั้น คนนี้ มาหาหมอ และในการลงพื้นที่ทำงานในหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ก็จะรู้ว่าคนไหนมีความเต็มใจที่จะทำงาน มีศักยภาพ และเป็นที่ยอมรับนับถือของคนในหมู่บ้าน/ชุมชน ก็สอบถามความสมัครใจ และแต่งตั้งเขา และแจ้งในที่ประชุมหมู่บ้านทราบในการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2556)

ตารางที่ 2 การคัดเลือกและรับสมัครอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เปรียบเทียบระหว่างการคัดเลือกตามที่ปฏิบัติจริง และตามหลักเกณฑ์และการคัดเลือกอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

คุณสมบัติ	ขั้นตอนการคัดเลือก	การคัดเลือก
	ตามระเบียบ	ตามการปฏิบัติจริง
1. อายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์	1. ให้หมู่บ้านหรือชุมชน	1. ผู้มีความประสงค์เป็น
2. มีชื่อในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่เป็นการประจำในหมู่บ้าน/ชุมชนที่ประสงค์จะเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ไม่น้อยกว่าหกเดือน	คัดเลือกบุคคลผู้มีคุณสมบัติ และแสดงเจตนาเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) สมัครโดยตรงต่อเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในหมู่บ้าน/ชุมชน

ตารางที่ 2 (ต่อ)

คุณสมบัติ	ขั้นตอนการคัดเลือก ตามระเบียบ	การคัดเลือกตาม การปฏิบัติจริง
3. มีความรู้ความสามารถอ่านออกเขียนได้ สมควรใจ เสียสละเพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานสาธารณสุข	2. ได้รับความเห็นชอบของหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนจำนวนไม่น้อยกว่าสิบหลังคาเรือนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหรือชุมชนที่บุคคลนั้นมีชื่อในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่เป็นประจำไม่น้อยกว่าหกเดือน	2. เจ้าหน้าที่รับผิดชอบคัดเลือกโดยตรง
4. สมควรใจ เสียสละเพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานสาธารณสุข	3. สถานบริการที่รับผิดชอบในหมู่บ้าน/ชุมชน เสนอรายชื่อที่ผ่านความเห็นชอบของหมู่บ้านก่อนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด หรือผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณีเพื่อเข้ารับ	3. ส่งรายชื่อต่อ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด
5. ประสงค์จะเข้าร่วมหรือเคยร่วมการดำเนินงานสาธารณสุขและต้องการพัฒนาชุมชนของตนเอง	การอบรม	4. แจ้งในที่ประชุมหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อทราบ
6. มีความประพฤติอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี ได้รับความไว้วางใจและยกย่องจากประชาชน		
7. มีสุขภาพดีทั้งกายและใจ และมีพฤติกรรมทางด้านสุขภาพที่เป็นแบบอย่าง		
8. มีเวลาให้กับการทำงานในบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน		

ประเด็นที่ 4 การปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขมูลฐาน ตามบทบาท หน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

ผลการวิจัย จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้านการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขมูลฐาน ตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง สรุปได้ 2 ข้อ คือ 1) แหล่งข้อมูลที่ได้รับ เพื่อการเรียนรู้ และการเพิ่มพูนความรู้ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานสาธารณสุขมูลฐาน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง และ 2) งานสาธารณสุขมูลฐานที่ปฏิบัติของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง รายละเอียดแยกได้ ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลที่ได้รับเพื่อการเรียนรู้ การเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาศักยภาพ

ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานสาธารณสุขมูลฐาน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตั้งแต่เริ่มเข้ามาเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) พบว่า มีแหล่งข้อมูลที่ได้รับเพื่อการเรียนรู้ และการเพิ่มพูนความรู้ และศักยภาพ ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานสาธารณสุขมูลฐาน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง 4 แหล่งเรียนรู้

1.1 การประชุมประจำเดือน

1.2 การออกพื้นที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ แพทย์ พยาบาล เพื่อเรียนรู้งาน เมื่อสมัครเข้ามาเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในตอนแรกเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจะให้เข้าร่วมประชุม อบรมประจำเดือน และออกพื้นที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ แพทย์ พยาบาล เพื่อเรียนรู้งานและการออกดูแลเยี่ยมบ้าน

1.3 การออกไปศึกษางานกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในชุมชนใกล้เคียง เช่น วิธีการตรวจวัดความดันโลหิต วิธีการเจาะเลือด

1.4 การอบรม ศึกษาดูงาน เจ้าหน้าที่คัดเลือกตัวแทนเข้ารับการอบรม เมื่อมีหน่วยงานอื่น ๆ จัดการอบรม

“เมื่อมาประชุม อบรมประจำเดือน เช่น ถ้าโรคไข้เลือดออกกำลังจะมา เจ้าหน้าที่ก็จะแจ้งและอธิบายให้ฟังอาการของโรคให้ความรู้ให้เราช่วยดูแลป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ ถ้ามีคนในจังหวัดระนองเป็นก็จะมีข้อมูลตรงนั้น ให้เราช่วยกันป้องกันดูแลให้ความรู้แก่ชาวบ้าน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2556)

“ हमจะให้ความรู้ ตอนประชุมประจำเดือน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2556)

“เริ่มเข้ามาตอนแรกก็ยังไม่ได้อบรมอะไรเลย แต่พอมีการอบรมที่ไหน เจ้าหน้าที่ก็จะแจ้ง อสม.ก็จะแบ่งกันไป สลับกันไป แบ่งกันทุกหมู่ หมู่ละ 2 คน 3 คนบ้าง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556)

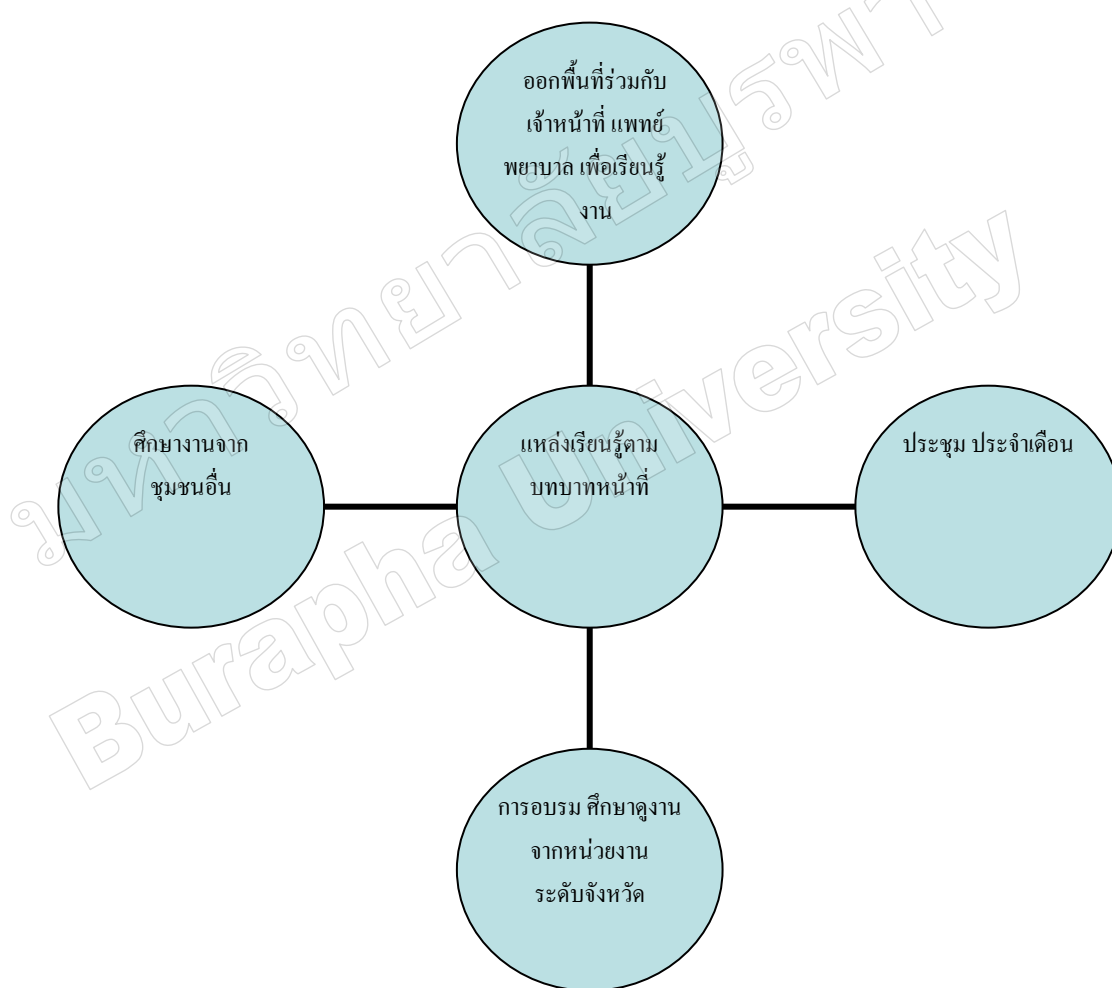
“เข้าไปที่แรก เขาจะให้เราเดินตามหมอ ไปเยี่ยมบ้านก่อน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556)

“ครั้งแรกเขาจะให้เราออกพื้นที่ เยี่ยมบ้านกับหมอ พยาบาล เหมือนเป็นการทดลองงาน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 6 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 16 มีนาคม 2556)

“เราเข้าไปทีแรก เราจะยังไม่ได้ไปอบรมเลย แต่ถ้าชุมชนอื่นมีการเจาะเลือด อสม. ชุมชนเราก็จะส่งตัวแทน อสม. 2-3 คน ใครอยากมีความรู้เราก็ไปดู ไปเรียนรู้วิธีการ แล้วกลับมาสอนถ่ายทอดให้เพื่อน ๆ ที่ไม่ได้ให้ได้รับรู้” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2556)

“ถ้าโรงพยาบาลกะเปอร์ หรือสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระนอง จัดการอบรม เขาก็แจ้งรายชื่อ อสม. เข้าร่วมประชุม อบรม เช่น อบรม อสม.เชี่ยวชาญ 10 สาขา ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 16 มีนาคม 2556)

ผู้วิจัยสามารถสรุปแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ได้ตามรูปภาพ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4 สรุปแหล่งข้อมูลที่ได้รับเพื่อการเรียนรู้ การเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาศักยภาพ
ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานสาธารณสุขมูลฐาน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ
หมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

2. กิจกรรมงานสาธารณสุขมูลฐานที่ปฏิบัติของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

จากการวิจัย เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้ง 9 คน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับงานที่ทำ ตรงกัน คือ การสำรวจลูกน้ำยุงลาย แนะนำ ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุง การเยี่ยมบ้านที่มีหญิงตั้งครรภ์ หญิงหลังคลอด เด็กแรกเกิด การดูแลผู้สูงอายุ สำรวจภาวะโภชนาการในเด็ก 0-5 ปี การตรวจคัดกรองเบื้องต้น เช่น การชั่งน้ำหนัก วัดรอบเอว วัดความดันโลหิตและเจาะเลือดวัดโรคเบาหวาน หยอดวัคซีนโปลิโอ ปีละ 2 ครั้ง โดยการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในทุกเดือน ต้องรายงานผลการปฏิบัติงานของ อสม. ให้โรงพยาบาลกะเปอร์เป็นประจำทุกเดือน

“การตรวจคัดกรองโรคเบื้องต้น จะทำปีละ 2 ครั้ง หรือแล้วแต่โรงพยาบาล แจ้งมา” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2556)

“ในช่วงแรกงานไม่หนักมาก ช่วงแรกงานที่ทำ อสม. จะทำเกี่ยวกับการสำรวจลูกน้ำ ยุงลายบ้านไหนมีลูกน้ำ เราก็แนะนำให้คว่ำกะโหลกกะลา ใส่ทรายอะเบท หรือเลี้ยงปลาหางนกยูง เมื่อต้องเอากล่องเก็บปีส้วม เก็บอุจจาระไปแจกชาวบ้าน เพื่อเก็บไปส่งโรงพยาบาลไปตรวจ เพราะเมื่อก่อนคนเป็นโรคเกี่ยวกับพยาธิเยอะ ไม่ได้ถ่ายในส้วม” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2556)

“คัดกรองโรค สำรวจลูกน้ำยุงลาย แนะนำให้ความรู้ มะเร็งเต้านม หยอดวัคซีน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2556)

“คัดกรองความดันโลหิต เบาหวาน วัคซีนโปลิโอ เรื่องของผู้สูงอายุ ภาวะโภชนาการ ในเด็ก” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2556)

“หน้าที่ในการทำงานก็มีสำรวจลูกน้ำยุงลาย สำรวจหญิงวัยเจริญพันธุ์ เด็ก ดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ เด็กแรกเกิด 0-5 ปี คัดกรองกลุ่มความเสี่ยงเบาหวาน ความดันโลหิต ได้ออกมาพบปะชาวบ้านด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 6 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2556)

การปฏิบัติงานดังกล่าวนี้จะอยู่ในบทบาทด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การฟื้นฟูสภาพ การปฐมพยาบาลและการรักษาพยาบาลเบื้องต้น โดยการทำงานทั้ง 4 ด้าน จะครอบคลุม ทั้ง 14 องค์ประกอบของงานสาธารณสุขมูลฐานที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริการสุขภาพของประชาชน จากการสัมภาษณ์งานที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ปฏิบัติในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง เมื่อจัดแบ่งข้อมูลตามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กล่าวถึง แบ่งตามบทบาท 4 ด้านแล้ว พบว่า กิจกรรมในงานด้านส่งเสริมสุขภาพ เป็นงานที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กล่าวถึงมากที่สุด ตามด้วยกิจกรรมในการเฝ้าระวังและป้องกันโรค

ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการป้องกันโรคติดต่อประจำถิ่น คือ โรคไข้เลือดออก เนื่องจาก จังหวัดระนอง เป็นพื้นที่ฝนตกชุก โอกาสที่ยุงแพร่ขยายมีมากกว่าจังหวัดอื่น ประชาชนมีโอกาสเสี่ยง ในการเกิดโรคเลือดออกได้ กิจกรรมในการฟื้นฟูสภาพ ในพื้นที่เทศบาลตำบลกะเปอร์ ที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีกิจกรรมต้องปฏิบัติอยู่เป็นประจำ คือ การฟื้นฟู สุขภาพจิตผู้สูงอายุ ทั้งการเยี่ยมบ้าน เพื่อพบปะพูดคุย และดูแลวัดความดันโลหิตให้ เมื่อผู้สูงอายุ ร้องขอ ด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้นเป็นกิจกรรมที่ผู้ให้ข้อมูล กล่าวถึงน้อยที่สุด โดยให้เหตุผลว่า เนื่องจากพื้นที่เทศบาลตำบลกะเปอร์อยู่ใกล้ สถานบริการพื้นที่ ผู้รับบริการส่วนใหญ่ มีความคุ้นเคย เชื่อมั่นและคำนิยมในการรับบริการจากหน่วยบริการ โดยตรงมากกว่า ซึ่งสรุปงานที่อาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ปฏิบัติในเขตเทศบาล ตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 สรุปงานที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ปฏิบัติในเขตเทศบาล ตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

บทบาท 4 ด้าน	องค์ประกอบ 14 ด้าน	การปฏิบัติงาน
ด้านการส่งเสริมสุขภาพ	1. การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค 2. การอนามัยแม่และเด็กและ การวางแผนครอบครัว 3. โภชนาการ	1. สำรวจลูกน้ำยุงลาย 2. การเยี่ยมบ้าน ดูแลหญิงตั้งครรภ์ หญิงหลังคลอด เด็กแรกเกิด 3. หยอดวัคซีนโปลิโอ ปีละ 2 ครั้ง 4. สำรวจภาวะโภชนาการ ในเด็ก 0-5 ปี
ด้านการเฝ้าระวังและป้องกันโรค	1. การป้องกันและควบคุมอุบัติเหตุ และโรคไม่ติดต่อ 2. การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ 3. การเฝ้าระวังโรคประจำถิ่น	1. ตรวจคัดกรองโรคเบื้องต้น 2. แนะนำการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุง แจกทรายอะเบท ป้องกันโรค ไข้เลือดออก
ด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้น	1. การรักษาพยาบาลอย่างง่าย 2. การจัดหาที่จำเป็นในหมู่บ้าน	ประชาชนจะเข้ารับบริการจากสถาน บริการโดยตรง
ด้านการฟื้นฟู	1. ฟื้นฟูสุขภาพจิตผู้สูงอายุ 2. การบำบัดฟื้นฟู ปัญหาสุขภาพจิต	เยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ เพื่อดูแลสุขภาพ กายและใจ

ประเด็นที่ 5 การสนับสนุนงานสาธารณสุขมูลฐานของเทศบาลตำบลกะเปอร์
ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 โดยมีรายละเอียดแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาเอกสารแผนพัฒนาสามปีเทศบาลตำบลกะเปอร์ พ.ศ. 2556-2558 และเทศบาลบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปี 2556 พบว่า เทศบาลตำบลกะเปอร์ให้การสนับสนุนงานสาธารณสุขมูลฐานในพื้นที่รับผิดชอบ ทั้งในการพัฒนาศักยภาพด้านสาธารณสุขให้แก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และการสนับสนุนกิจกรรมงานสาธารณสุขมูลฐานอย่างต่อเนื่องครอบคลุมทั้ง 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนกมสินารายณ์ ชุมชนตลาดบน และชุมชนตลาดล่าง การสนับสนุนด้านการพัฒนาศักยภาพด้านสาธารณสุข และการอบรมทางด้านสาธารณสุขในกลุ่มต่าง ๆ จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มผู้ประกอบการในงานสุขาภิบาลอาหาร กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มด้านส่งเสริมสุขภาพ นอกจากนี้ยังสนับสนุนกิจกรรมตามโครงการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งมีการให้ความรู้ด้านสาธารณสุข พร้อมทั้งในเรื่องการติดตามสถานการณ์โรคติดต่อในชุมชน และสถานการณ์การระบาดของโรคในช่วงระยะเวลานั้น ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ให้มีความรู้ ความสามารถในการดูแล บริการงานสาธารณสุขแก่ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง (เทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง, 2555 ก, หน้า 65)

ตอนที่ 3 ศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติงานตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

1. ปัญหาในการปฏิบัติงานตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

จากการวิจัย โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการปฏิบัติงานตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง เพื่อศึกษาว่ามีปัญหา อุปสรรค ในการปฏิบัติงานตามบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง อย่างไรบ้าง ผลการวิจัยสามารถสรุปประเด็นปัญหาได้ 3 ข้อ มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ขั้นตอนการคัดเลือกผู้เข้ามาเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่ไม่เป็นไปตามขั้นตอน ทำให้ไม่ได้ผู้ที่มีจิตอาสาอย่างแท้จริงเข้ามาทำงาน

1.2 การขาดความร่วมมือของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

ด้วยกันเอง

1.3 การขาดความเชื่อมั่นของประชาชนผู้รับบริการที่มีต่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบล และ

1.4 ความสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โดยมีรายละเอียดแยกได้ ดังนี้

ปัญหาที่ 1 ขั้นตอนการคัดเลือกผู้เข้ามาเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่ไม่เป็นไปตามขั้นตอน ทำให้ไม่ได้ผู้ที่มีจิตอาสาอย่างแท้จริงเข้ามาทำงาน จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการคัดเลือกผู้เข้ามาเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) พบว่า จากการคัดเลือกโดยที่ไม่ผ่านการคัดเลือกโดยหมู่บ้าน/ชุมชน นั้น ทำให้เกิดปัญหา อสม. กระจุกตัวอยู่ในละแวกบ้านเดียวกัน ซึ่งโดยหลักการดำเนินงานของสาธารณสุขมูลฐาน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จะต้องมีการกระจายตัวกันเพื่อดูแล ละแวกบ้านใกล้เคียงของตนเอง และในหนึ่งครัวเรือนจะมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หนึ่งคน แต่จากการวิจัยพบว่า ในบริเวณละแวกบ้านเดียวกันมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่กระจุกตัวอยู่ร่วมกัน อยู่ในละแวกบ้านเดียวกันมีอยู่ 4-5 คน และในบ้านหนึ่งหลังมี อสม. อยู่ 2 คน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ให้ความเห็นในสาเหตุที่เกิดปัญหานี้ว่าเนื่องจากในการรับสมัครอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เจ้าหน้าที่ไม่ได้ลงพื้นที่ตรวจสอบข้อมูลพื้นที่ที่อยู่อาศัย เมื่อเห็นว่าเรามีความต้องการเข้ามาเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อสม. ก็รับเลย โดยไม่ผ่านความเห็นของชุมชน/หมู่บ้าน หรือการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ที่รอบคอบ เมื่อเกิดการปฏิบัติงานจึงเกิดปัญหา และมีผลสืบเนื่องไปถึงปัญหาข้อต่อไป คือ

ปัญหาที่ 2 การขาดความร่วมมือ และจิตใจที่อาสาจะเข้ามาทำงานนี้ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ด้วยกันเอง จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ปัญหาความร่วมมือของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการปฏิบัติงานและทำกิจกรรมต่าง ๆ มักจะมีแค่คนกลุ่มเดิม ๆ ที่เข้ามา ร่วมกิจกรรม

ปัญหาที่ 3 การขาดความเชื่อมั่นของประชาชนผู้รับบริการที่มีต่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ เนื่องจากพื้นที่เทศบาลตำบลกะเปอร์เป็นชุมชนที่เทียบได้กับชุมชนเมือง มีสถานบริการที่อยู่ใกล้ เมื่อเกิดการเจ็บป่วย ผู้รับบริการส่วนใหญ่ มีความคุ้นเคย เชื่อมั่นและคำนิยมในการรับบริการจากหน่วยบริการ (โรงพยาบาล) โดยตรงมากกว่า เช่น การรักษาพยาบาลเบื้องต้น

ปัญหาที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) พบว่า ในสภาพของสังคม เมืองในปัจจุบัน และภารกิจที่เพิ่มมากขึ้นทั้งของเจ้าหน้าที่ และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) รวมทั้งการพึ่งพาอาศัยกันเหมือนในอดีตลดน้อยลง ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่และ อสม. จึงลดน้อยลงไปด้วย คือมีการติดต่อ ปฏิสัมพันธ์กัน เฉพาะในเรื่องงานที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน เมื่องานที่ทำสำเร็จลงแล้ว ต่างคนก็แยกย้ายกันไปไม่ค่อยมีการปฏิสัมพันธ์ นอกเหนือจากเรื่องงานเหมือนเมื่อก่อน ทำให้เกิดความห่างเหิน

“ชาวบ้านเขาจะไม่ค่อยให้ความเชื่อมั่นในตัว อสม. เพราะว่าเราไม่ใช่หมอ”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2556)

“ก็มีเหมือนกัน บางคนที่เราไปเจาะเลือด เขาไม่ให้ความร่วมมือ เขาไม่มั่นใจในตัวเรา”

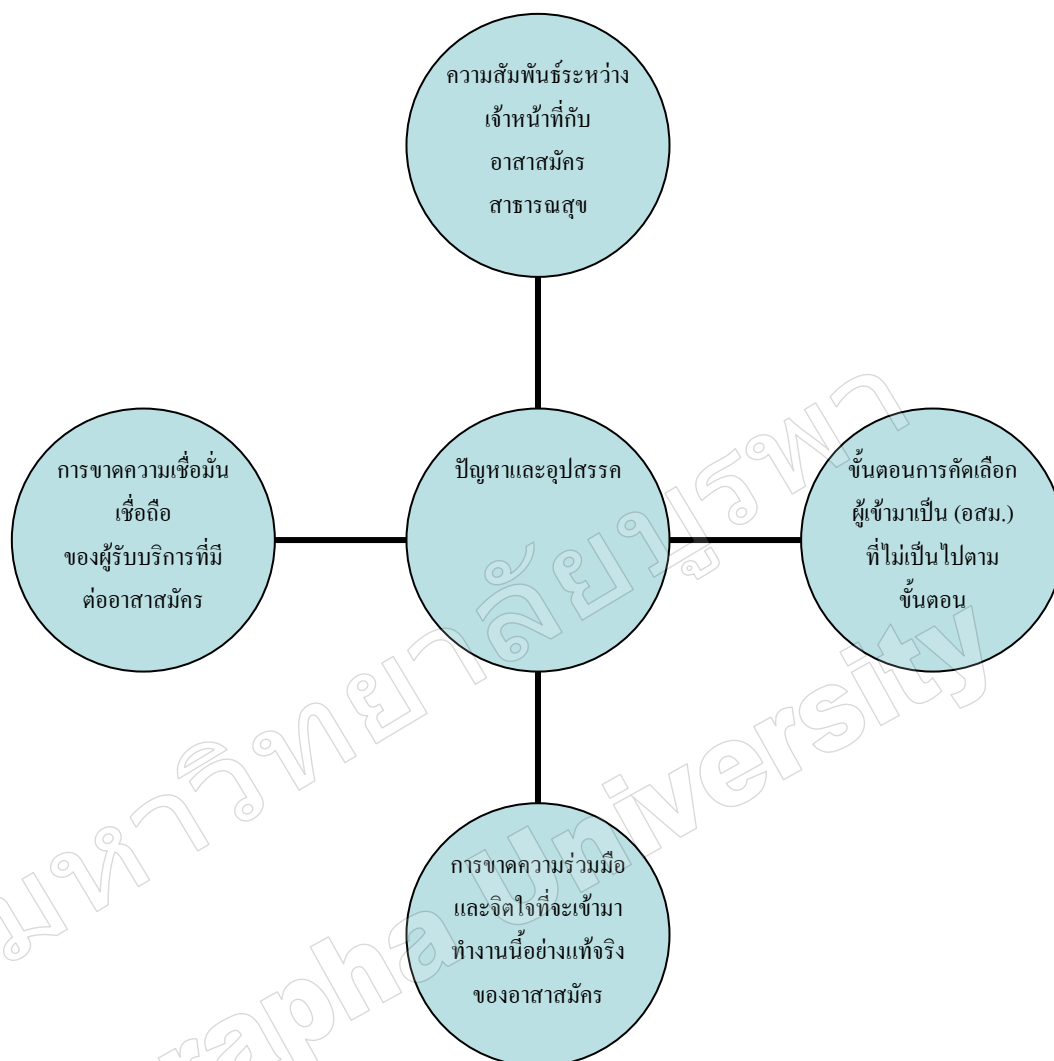
(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2556)

“จากการทำงานอาสาสมัครสาธารณสุขในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์มาหลายปี มี อสม. ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ 31 คน จะมีประมาณ 10 คน เท่านั้นที่อาสาเข้ามาทำงานด้วยใจจริง ๆ และเต็มใจ ให้ความร่วมมือในการทำงาน อย่างแท้จริง สังเกตได้จากการทำงาน หรือกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะมีแต่คนกลุ่มเดิม ๆ ที่เข้ามาทำกิจกรรมอยู่เสมอ ปัจจุบันสาธารณสุขเขาสร้างคนที่มีศักยภาพ แต่ไม่มีใจ เป็นคนเก่ง แต่ไม่เป็นคนดี อสม. เมื่อก่อนเขาจริงจัง คนในชุมชนจะเชื่อเขา เขาจะมีบทบาท มีศักยภาพ มีความเป็นผู้นำแฝงอยู่ในตัวของเขา” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2556)

“ในพื้นที่ของพี่ก็มีหมู่บ้านหนึ่งหลัง มี อสม. 2 คน เมื่อคนหนึ่งออกพื้นที่ทำงาน อีกคนหนึ่งก็จะไม่มา อ้างว่าแก่ตามองไม่ค่อยเห็น จะลาออกก็ให้ลูกมาทำแทนก็ไม่ลาออก พอมีเงินตอบแทน สวัสดิการเข้ามา แม่ก็ไม่อยากสละ พี่ก็เป็นอะไรที่มันพูดยาก อสม.อยู่บ้านหลังเดียวกัน พอไปทำงานจริง ๆ จะไปทำทั้งสองคนก็เกินไปไม่ได้ ต้องอยู่บ้านคนหนึ่ง ไปคนหนึ่ง ก็จะอยู่สภาพนั้น ถ้าเราเลือก อสม. อยู่คนละบ้าน เราจะมีมาระยะมากกว่าบ้านที่มี อสม. ที่มีบ้านเดียว 2 คน เขาจะรู้หน้าที่ของเขา” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2556)

“คนที่ทำงานให้ได้ใจ อสม. จะต้องใช้เวลาตลอด 24 ชั่วโมง มีกิจกรรมหรืองานที่ไหน เราต้องไปช่วยเขาตลอด เมื่อเขามีเรื่องเดือดร้อน ขอความช่วยเหลือ มี อสม. ที่ป่วยหรือญาติเข้าป่วย มาติดต่อเข้าโรงพยาบาลเราก็ดูแล ให้ความสะดวก เราทำงานกันเหมือนเราเป็นที่พึ่งพาร่วมกัน อยู่กันเหมือนครอบครัวเดียวกันให้ความช่วยเหลือกันอยู่เสมอ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2556)

จากการวิจัย จึงสามารถสรุปปัญหาตามภาพ ได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 5 สรุปปัญหาและอุปสรรคทางการปฏิบัติงานตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุข
ประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

2. อุปสรรคในการปฏิบัติงานตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

จากการวิจัย พบว่า มีอุปสรรคในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง คือ

2.1 ในพื้นที่จังหวัดระนองเป็นพื้นที่ที่มีฝนตกชุกตลอดทั้งปี ทำให้การปฏิบัติงานทำได้ยากลำบาก

2.2 จากสภาพพื้นที่เทศบาลตำบลกะเปอร์ที่เป็นชุมชนเมือง ประชาชนส่วนใหญ่ทำงานนอกบ้านการสำรวจข้อมูลด้านสาธารณสุข และออกเยี่ยมบ้านจึงลำบาก ต้องไปหลายรอบกว่างานจะเสร็จ

“ถ้าฝนตกก็ลำบากหน่อย เพราะกะเปอร์ฝนตกเยอะ บางทีเราไปทีเดียวกໍ่ไม่ได้เจอเขาเลย ต้องไปหลายรอบ อย่างอื่นก็ไม่มีปัญหาอะไร” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2556)

“เวลาฝนตก แล้วเราออกไปทำงานลำบาก ออกไปแล้วบางทีก็ไม่ได้เจอ ต้องไปหลายครั้ง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 8 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 24 มีนาคม 2556)

จากผลการวิจัยด้านปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานตามบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐาน สรุปได้ 3 ข้อ รายละเอียด ดังนี้

1. ในการรับผู้ที่จะเข้ามาเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขควรมีการทดลองงานก่อนเป็นเวลา 3-4 เดือน เพื่อดูว่าเขามีจิตอาสาที่จะทำงานนี้จริงหรือไม่
2. ผู้ที่จะเข้ามาเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ต้องผ่านความเห็นชอบของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในชุมชนนั้นก่อน
3. การทำงานให้เหมือนเป็นพี่เป็นน้องกัน อยู่กันเหมือนครอบครัวเดียวกัน ให้ความช่วยเหลือกันอยู่เสมอ